

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวางแผนโบราณมีต้นตำรามาจากอินเดียซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลคือมีมานานกว่า ๒๕๐๐ ปี ผู้ค้นคิดริเริ่มการวางแผนโบราณเพื่อรักษาผู้ป่วยคือหมอชีวกโกมารภัจจ์ หมอชีวกเป็นหมอประจำตัวของพระเจ้าพิมพิสารและของพระพุทธเจ้า เป็นหมอที่มีความสามารถในการรักษาอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ หลังจากที่เสียชีวิตลูกศิษย์ทำการรักษาต่อและเผยแพร่ความรู้ให้ออกมาอย่างกว้างขวางจนถึงระดับนานาชาติรวมทั้งประเทศไทย แต่ไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าเข้ามาถึงเมืองไทยเมื่อใด เมื่อเข้ามาถึงเมืองไทยก็ได้ถูกพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมไทยจนเป็นรูปแบบที่เป็นมาตรฐานของไทยและถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันในเมืองไทยขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดชิ้นหนึ่งในปามะม่วง ที่จารึกเป็นรูปวิธีการรักษาด้วยการนวดบนศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง และมีหลักฐานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งเป็นบันทึกจดหมายเหตุของราชทูตฝรั่งเศสในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกล่าวถึงการนวดเพื่อรักษาโรคของไทยว่า "ในกรุงสยามนั้นถ้าใครป่วยไข้ลงก็จะเริ่มทำเส้นสายยืด โดยให้ผู้ชำนาญในทางนี้ขึ้นไปบนหลังแล้วใช้เท้าเหยียบ กล่าวกันว่า หมิงมีกรรมมักใช้เด็กเหยียบ เพื่อให้คลอดบุตรง่าย" หลังจากเสียกรุงให้พม่าสองครั้ง ตำราการแพทย์แผนไทยได้ถูกทำลายสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ เมื่อครั้งย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้งที่กรุงเทพฯ ทรงให้ปฏิสังขรณ์วัดโพธิ์ขึ้นเป็นอารามหลวงและได้รวบรวมตำรายา ตำรานวด แล้วให้แสดงไว้ตามศาลารายเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาโดยทั่วกัน รวมทั้งทรงโปรดให้ปั้นรูปปั้นฤๅษีตัดตน ๘๐ ท่าซึ่งทำด้วยดีบุกต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงให้หล่อใหม่เป็นโลหะและรวบรวม ตำราการแพทย์แผนไทยและตำรานวดบันทึกไว้บนศิลาหินอ่อน ๖๐ ภาพแสดงไว้ตามศาลารายเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาและนำไปรักษาตัวเอง ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เปิดให้มีการสอนวิชาการแพทย์แผนไทยและแบ่งตำราการนวดเป็นภาควิชาหัตถศาสตร์เรียกว่า "ตำรานวดฉบับหลวง" ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ได้แบ่งการประกอบโรคศิลปะออกเป็น "แผนปัจจุบัน" และ "แผนโบราณ" โดยแบ่งแผนโบราณเป็น ๔ สาขา ได้แก่

สาขาเวชกรรมแผนโบราณ

สาขาเภสัชกรรมแผนโบราณ

สาขาผดุงครรภ์แผนโบราณ

สาขานวดแผนโบราณ

ในพ.ศ. ๒๔๗๙ ได้มีการตัดนวดแผนโบราณออกไปต่อมาในปีพ.ศ. ๒๕๔๔ กระทรวงสาธารณสุขได้มีประกาศให้เพิ่มสาขานวดไทยเข้าไว้ในสาขาแพทย์แผนไทยอีก ในปัจจุบันการนวดไทยแผน

โบราณเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงไปทั่วโลกการนวดแผนไทยได้มีการแบ่งออกเป็น ๒ สาย คือสายราชสำนักและสายเชลยศักดิ์การนวดแบบสายราชสำนักเป็นการนวดโดยใช้มือเท่านั้นท่วงท่าที่ใช้ในการนวดมีความสวยงามเรียบร้อยและมีข้อกำหนดในการเรียนมากมาย เป็นการนวดที่ใช้ในระดับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่การนวดแบบสายเชลยศักดิ์เป็นการนวดที่ไม่มีพิธีรีตองมากนักในการนวด อีกทั้งยังสามารถใช้อวัยวะอื่นๆนอกจากมือในการนวดได้เช่น ศอก เข่า เท้า เพื่อช่วยทุ่นแรงในการนวดได้ เป็นการนวดที่ใช้ในระดับชาวบ้าน

การนวดแผนไทยนับเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่าของคนไทยที่มีประวัติและเรื่องราวสืบทอด กันมาช้านาน ตั้งแต่ยุคก่อนกรุงสุโขทัยมาจนถึงช่วงเวลาแห่งความเจริญก้าวหน้าการสืบสานปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เมื่อการนวดแผนไทยปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในการ รักษาพยาบาลไปจนถึงยุคแห่งการฟื้นฟูในช่วงของการส่งเสริมงานสาธารณสุขมูลฐาน ผนวกกับ การที่ค่านิยมตะวันตกหวงกลับมาชื่นชอบกับวิถีแห่งธรรมชาติบำบัดแบบการนวดเพื่อสุขภาพ เมืองไทยได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหรือแม้แต่ชาวไทยเองก็ตาม การนวดไทยได้รับการฟื้นฟูจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างกว้างขวาง ทั้งผลักดันให้การนวดไทยกลายเป็นอาชีพของคนไทยช่วยแก้ไขคนว่างงานให้มีงานทำ ทุกวันนี้อาชีพหมอนวดกลายเป็นอาชีพที่สร้างเม็ดเงินหมุนเวียนในตลาดแรงงานจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาทต่อปี และยังมีแนวโน้มความต้องการทางตลาดเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้จัดทำเห็นความสำคัญในการที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์ สร้างสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนวดแผนไทย ไม่ว่าจะเป็นการนำสมุนไพรมานำใช้ในการนวดแผนไทย การนวดในแบบต่างๆ เพื่อให้มีช่องทางในการเพิ่มความรู้ด้านการนวดแผนไทยเพิ่มมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.2.1 เพื่อวิเคราะห์และออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เรื่องนวดแผนไทยนำรู้
- 1.2.2 เพื่อพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่องนวดแผนไทยนำรู้
- 1.2.3 เพื่อประเมินคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่องนวดแผนไทยนำรู้

1.3 ขอบเขตของโครงการ

1.3.1 ขอบเขตด้านสื่อมัลติมีเดียนำเสนอ สื่อมัลติมีเดียเกี่ยวกับการนวดแผนไทย สมุนไพรที่ใช้ในการนวดแผนไทย ประโยชน์และผลลัพธ์ ในรูปแบบ Flash ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพสื่อเรียนรู้โดยการจัดหน้าจอภาพประกอบเสียงบรรยายและวีดีโอ

1.3.2 ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของการนวด
- 2) ประเภทของการนวด
- 3) สมุนไพรที่ใช้ในการนวดแผนไทย
- 4) ท่านวดแผนไทย
 - 4.1) นวดหน้า
 - 4.2) นวดคอบ่าไหล่

- 4.3) นวดตัว
- 4.4) นวดเท้า
- 4.5) นวดแก้อาการ
- 4.6) นวดประคบสมุนไพร
- 5) ประโยชน์และผลลัพธ์หลังการนวดแผนไทย
- 6) ข้อห้ามและข้อควรระวังในการนวด

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.4.1 ได้สื่อมัลติมีเดีย เรื่องนวดแผนไทยน่ารู้
- 1.4.2 อาจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเรื่องอื่นๆ
- 1.4.3 คณะผู้จัดทำได้ความรู้เกี่ยวกับการทำสื่อความรู้และการนวดแผนไทยเพิ่มมากขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.5.1 สื่อมัลติมีเดีย หมายถึง สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวดแผนไทยน่ารู้
- 1.5.2 ผู้ใช้ หมายถึง บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ
- 1.5.3 การนวดแผนไทย หมายความว่า การตรวจ การวินิจฉัย การบำบัด การรักษา การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพ โดยใช้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปะการนวดไทย